

1. Sammanfattning

Fastighetsuppgifter

Nyköpingshus ligger mitt i staden Nyköping. Fastigheten (Nyköping Väster 17) har en areal på ca 2,8 hektar och ägs av staten. Nyköpingshus upptogs 1935 som statligt byggnadsminne.

Nyköpings kommun har enligt kungabrev förfoganderätt över Nyköpingshus. Kommunen är hyresgäst och ansvarar för drift och underhåll. De hyr i sin tur ut Kungstornet och Gamla residenset till Sörmlands museum.

Värden

Anläggningens primära dokumentvärden består av ursprungliga och opåverkade anläggningsdelar och kulturlager vilka utgör ett viktigt källmaterial. Vallsystemets utbyggnad speglar den ömsesidiga utvecklingen av stridsvapen och försvarsverk.

Nyköpingshus är en historisk skådeplats där en rad nationellt betydelsefulla händelser har utspelats. 1900-talets restaureringar har ett betydande arkitekturhistoriskt värde. Restaureringarna utgör ett framstående exempel på nytänkandet inom den svenska monumentvården som representeras av dåvarande riksantikvarien Sigurd Curman och arkitekten Erik Lundberg.

Anläggningen utgör i dag Nyköpings främsta rekreationsområde och kulturella målpunkt.

Det största hotet mot anläggningens kulturhistoriska värden utgör eftersatt vård och underhåll samt slitage och skadegörelse.

Mål

Anläggningen ska betraktas som en dynamisk helhet som behöver förstärkas och utvecklas. Kunskapen om anläggningen ökar ständigt vilket kan ge nya utgångspunkter för förändringar. Samtidigt ökar besöksstrycket vilket ställer nya krav på tillgänglighet som behöver tillgodoses. 1900-talets restaurerade och rekonstruerade delar har åldrats och är i flera fall i behov av renovering och restaurering. SFV, Nyköpings kommun och Sörmlands museum ska i samverkan vårda och utveckla Nyköpingshus till en levande och tillgänglig kulturfastighet. Ett angeläget mål är att evenemangsverksamheten anpassas till Nyköpingshus utan att kulturhistoriska värden skadas.

Anläggningens kulturvärden ska göras kända. SFV:s tillgänglighetspolicy och miljöpolicy ska ligga till grund för åtgärder i den yttre miljön.

Historik

Nyköpings hus har en historia tillbaka till folkungarnas tid och har genomgått många förändringar.

Nyköpings gästabad är en historisk händelse som många känner till, och som placerat Nyköpingshus på den historiska kartan. Under mitten och slutet av 1500-talet ombyggdes den medeltida borgen under ledning av hertig Karl, till ett renässansslott med vallar och vallgravar.

År 1655 brandhärjades slottet vilket blev slutet för den kungliga verksamheten. År 1723 uppfördes Landshövdingeresidenset. Under 1800-talet ombyggdes Kungstornet till kronomagasin och 1818 tillkom ett cellfängelse. Den södra vällen planades ut under 1700-talet för odlingsändamål.

Anläggningen förföll alltmer men började uppmärksammas under slutet av 1800-talet. 1914 påbörjades en arkeologisk utgrävning som under 1920-talet fortsatte med en omfattande restaurering och rekonstruktion med fokus på renässanslottets ruin och försvarsanläggning.

Nulägesbeskrivning

Idag präglas anläggningen av ruinen efter renässansslottet och den iståndsatta försvarsanläggningen med rondeller, vallar och vallgravar. Nyköpingshus är ett uppskattat besöksmål och ett av stadens viktigaste offentliga rum. Varje sommar anordnas musikalen Nyköpings gästabad på borggården. Hertig Karls marknad och Julmarknaden är andra exempel på evenemang. Över borggården har ett stort cirkusliknande tält byggts. Evenemangsverksamheten och det stora besöksstrycket resulterar i ett omfattande slitage av markytorna. Ett stort problem är också mullsorkar som underminerar vallarna.